

KRUT 19

Den försvunne läsaren

Om litteraturundervisning och kulturarv

Tema

Den försvunne läsaren – om litteraturundervisning och kulturarv

Redaktionellt: Teknologerna, antikvarierna och konsten att ära kulturen 4

Den försvunne läsaren. En intervju med Pedagogiska gruppen om tradition och alternativ i litteraturpedagogiken av Mikael Palme 10

Ulf Lindberg, Lars-Göran Malmgren, Jan Thavenius: Den återfunne läsaren. Erfarenheter från ett litteraturundervisningsprojekt på gymnasiet yrkeslinjer 22

Bengt Linnér och Lars-Göran Malmgren: Porträtt av en läsare: Eva 36 år 33

Rut Hillarp: 60 år med kulturarvet. Ett kapitel ur en svensklärares memoarer 38

Lena Hellblom: Kunskap är rörelse. Ett samtal om arbetarrörelsen, kulturarvet och skolan 52

Maciej Zaremba: Skapande uppfostran i Polen 66

Aktuellt

Mac Murray: Den intellektuella arenans förändring 75

Rut Hillarp: Vem var lilla Rödluvan? . 77

Pelle Svensk: Varför sprack det på Gårda? eller Hur en skola blir två ... 80

Elevförbundet och SECO går ihop ... 84

Anette Lydén: Ungdom för bra arbete och utbildning 86

Läst

88–97

Anslagstavlan

98

Vad gör litteraturen med litteraturen?

– Om man menar att litteraturen har en unik förmåga att förmedla och problematisera livserfarenheter, då får man rimligtvis också vara beredd att gå in i de erfarenheterna om man vill bidra till att eleverna upptäcker litteraturen, inte köra över den med en litterär kanon eller överge dem i fri upplevelseläsning.

Mikael Palme har intervjuat Ulf Lindberg, Lars-Göran Malmgren och Jan Thavenius i Pedagogiska gruppen i Lund. **s 10**

Från Fänrik Stål till Hoola Bandola

Krut kan i detta nummer med ensamrätt publicera ett avslöjande kapitel ur en svensklärares memoarer. Det är Rut Hillarp, en gång i tiden järnhandlare Bengtssons duktiga Rut, som berättar om det gamla läroverket och studentexamen, om Fru Lusta som gör entré i undervisningen, om den sociologiska läsningen på 70-talet och om Teddy som lyfter sin väldiga afrokalufs från Hålderlins ödessång och säger: – Djävlar, vilken dikt! Läs hennes skakande skildring om 60 år med Kulturarvet. **s 38**

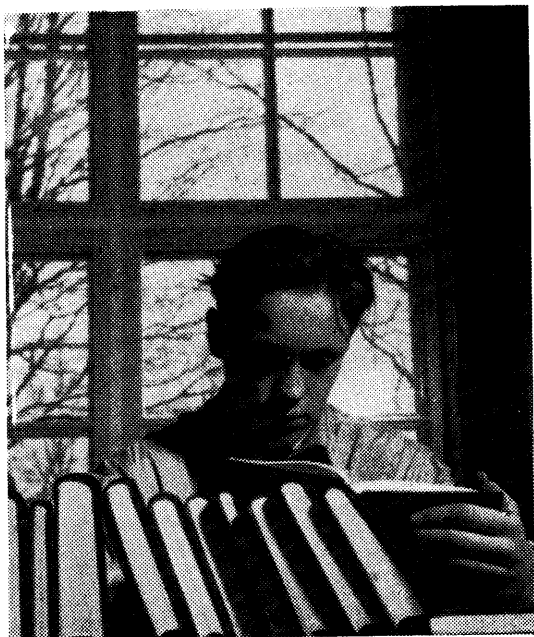
Den intellektuella arenans förändring

Det har skett en förändring av vad som går att säga i den offentliga debatten – eller så går det nu att säga vad man tidigare bara kunnat tänka. Inte minst i skolan. Det skriver Mac Murray i detta Krut-nummers krönika. **s 75**

Temaredaktion och bildarbete: Lena Hellblom, Rut Hillarp, Mikael Palme

Tryckt i oktober/november 1981

Omslagsbild: Sven Oredson/Bildhuset

Varför sprack det på Gårda?

"Egentligen började det hela när Satu slängde saxen i väggen och textilfröken kände sig hotad till livet, samtidigt som Kemir sparkade sexans frökens bil alldeles bucklig. Skolan stängdes.

Barnen fick gå hem och lärarna förskansade sig hemma hos textilfröken...." Så börjar berättelsen om konflikterna på en förortsskola, som blev två tillslut. **s 80**

Arbetarrörelsen, kulturarvet och skolan

– Man stannar utanför skolan, utanför teatern, utanför massmedierna. De är alla etablerade institutioner, och dem stannade man utanför.

Lena Hellblom har samtalat med Richard Estréen, Jan Lindhagen och Bengt Nerman.

s 52

redaktionellt:

Teknologerna, antikvarier ärva kulturen

Stora tänkare och små skolmästare

Oftast framställs det europeiska kulturarvet som en jättelik reservoar av kunskaper, mänsklig myndighet och human värdighet som man fritt kan ösa ur. Ingenting kunde vara felaktigare. Det blir tydligt i det ögonblick då någon kritiserar förvaltningen av den västerländska historien. Den hållning som inte är apoletisk riskerar alltid att anklagas för att vara likvidatorisk. Traditionen har infiltrerat Arvet och slagit vakt om föreställningen om dess entydiga välsignelser. Saken blir inte bättre av att det borgerliga tänkandet haft en stark tendens att bara ta fram de progressiva sidorna av historien. Men ärvandet är inte någon okomplikerad process. Det kräver ett aktivt besittningstagande som exempelvis Peter Weiss skildrat det i *Motståndets estetik*.

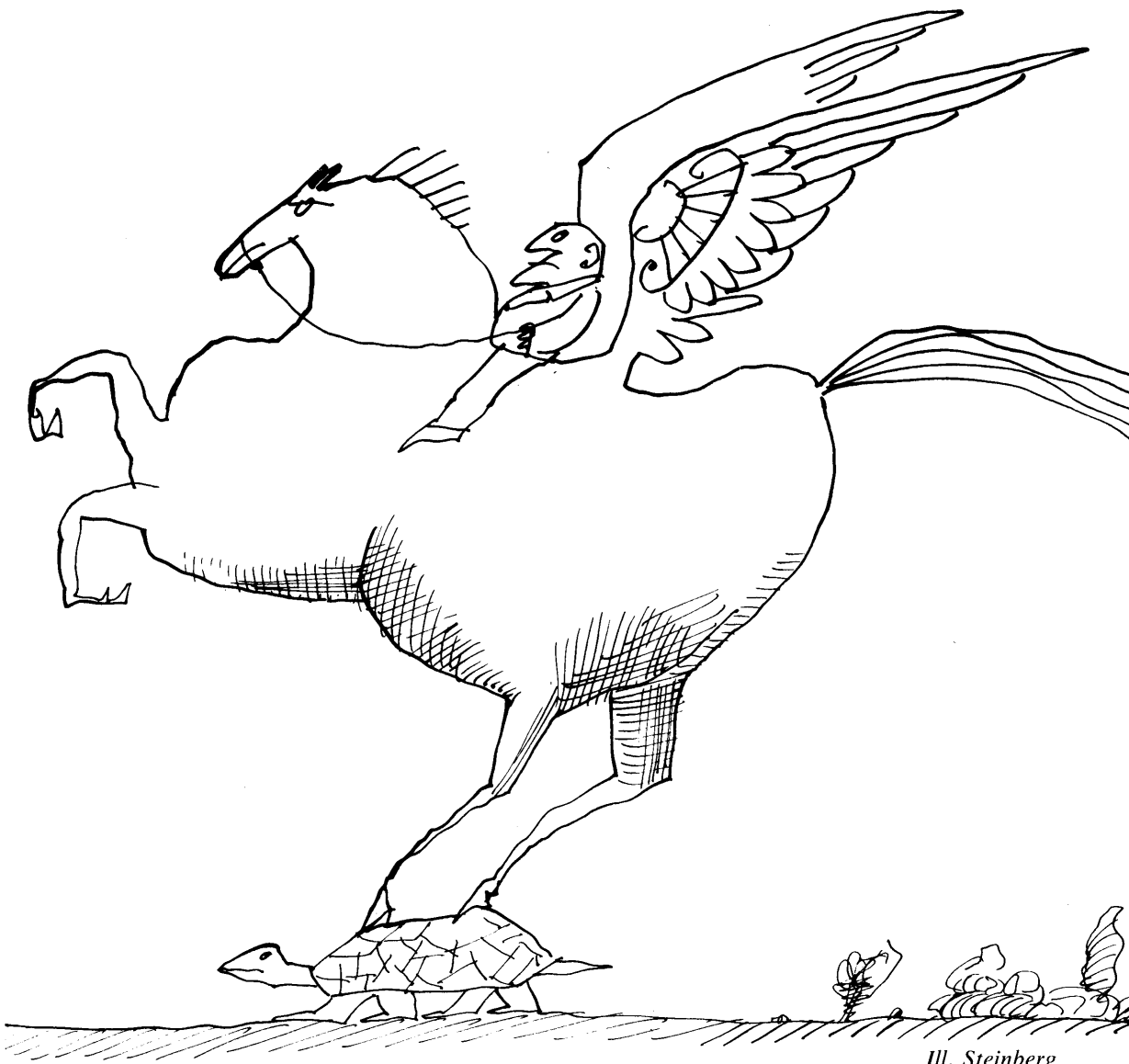
Det måste alltså vara möjligt att se det europeiska kulturarvet i all dess komplexitet och tvetydighet. Bildningens historia kan t ex skrivas utifrån de stora tänkarnas tankar. Det blir en konfrontation med grundläggande problem och utopiska föreställningar. Men samma historia kan också – som i stor utsträckning har skett här – skrivas på de små skolmästarnas nivå. Det blir ett möte med en ofta barsk och fränstötande verklighet. I det förra fallet framstår arvet som ett imponerande tankebygge, i det senare som ett inte mindre imponerande instrument för ideologisk kontroll. Fri-

görande tänkande och disciplinerande språkskolning, båda ingår i den historia som vi ska skapa vidare på.

Så skriver Jan Thavenius i sin nyutkomna bok om svenskämnets traditioner i historien och nuet, *Modersmål och fadersarv*.

Under arbetet med det här KRUT-numret har vi försökt läsa in oss på den aktuella debatten om litteraturens och "kulturarvets" ställning i skolan. Samtidigt har vi intervjuat svensklärare om deras litteraturundervisning. Skillnaden mellan att skriva bildningens historia utifrån de stora tänkarnas tankar och att skriva den utifrån de små skolmästarnas praktik blev mycket synlig. I mediadebatten har det inte saknats bekännelser till Kulturarvet eller förslag om vad som nu bör göras, vare sig de nu gällt en massiv satsning på litteraturhistoria och läsning av kanon, eller mer av sagor och berättande i undervisningen. För svensklärarna, de små skolmästarna, har saken haft en ofrånkomlig praktisk sida – att med de elever de har framför sig under kanske tre veckotimmar iscensätta en undervisning där ungarna helst lär sig tycka om böcker och inte hata böcker, där de får sig rimliga portioner av litteraturhistoria till livs samtidigt som de lär sig – bland mycket annat – grammatik, språkhistoria, referatteknik, och inte minst att själva behärska det skrivna språket. Från situationen i klassrummet kan det vara långt till det "frigörande tänkande"

rierna och konsten att

Ill. Steinberg

som Thavenius talar om och som brukar rättfärdiga studiet av traditionen och den stora litteraturen:

"De som inte orkar, de flippar kanske inte ut. De sitter snällt i sina bänkar. Men de är inte med. Det är väldigt svårt att få med alla i en diskussion när man läst någonting. Många är passiva, vet inte, kan inte."

"Man får ju räkna med att det är många som sitter av den tiden och som ingenting lär sig alls. Det kommer man inte ifrån. Bara de sitter stilla, får man vara nöjd."

"Man får räkna med att i en grundskoleklass så är det minst en tredjedel av elever-

na som är helt kallsinniga inför kulturarvet, det får man."

Att undervisa om litteratur med en tredjedel av klassen nedtystad och beklämd i bänkarna, är heller inte vad svensklärarna skulle vilja göra. Det är annat de vill:

"Om de ser hur personerna är skildrade, vilka egenskaper de har, då lär de sig hur olika människor kan vara. De lär sig tolerans."

"Litteratur läser man ju först och främst för att orientera sig i livet, i tillvaron, för att förstå saker och ting omkring en. Om historia är viktigt, så är det väl för att den hjälper oss att förstå oss själva."

"Litteratur, det är ju fantasi, upptäckt."

"Det är ju väldigt svårt att så att säga polisiärt kontrollera att de har förstått en bok."

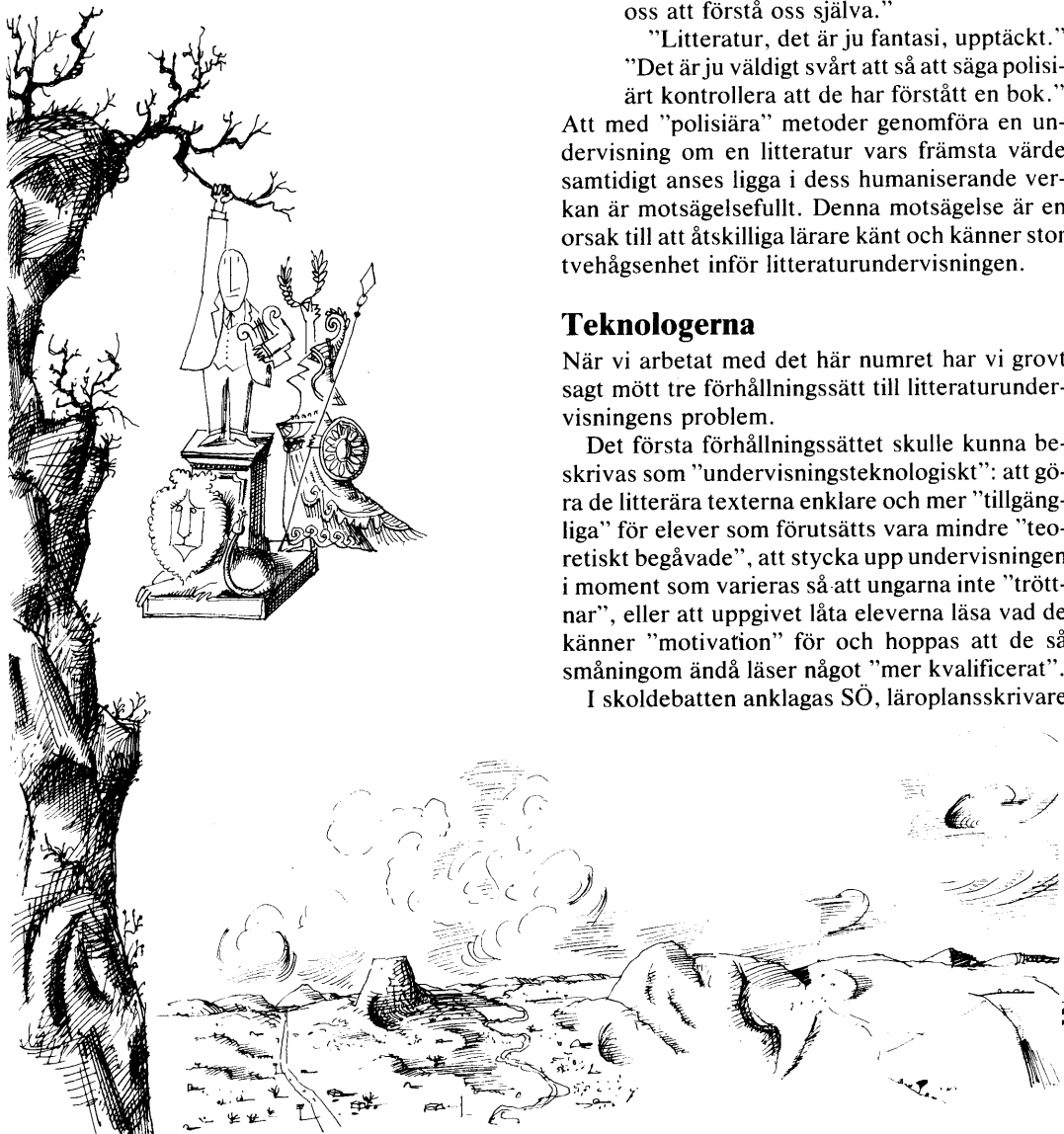
Att med "polisiära" metoder genomföra en undervisning om en litteratur vars främsta värde samtidigt anses ligga i dess humaniserande verkan är motsägelsefullt. Denna motsägelse är en orsak till att åtskilliga lärare känt och känner stor tveohågsenhet inför litteraturundervisningen.

Teknologerna

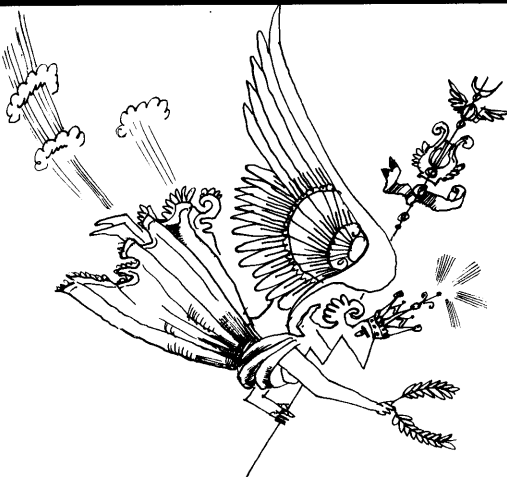
När vi arbetat med det här numret har vi grovt sagt mött tre förhållningssätt till litteraturundervisningens problem.

Det första förhållningssättet skulle kunna beskrivas som "undervisningsteknologiskt": att göra de litterära texterna enklare och mer "tillgängliga" för elever som förutsätts vara mindre "teoretiskt begåvade", att stycka upp undervisningen i moment som varieras så att ungarna inte "tröttnar", eller att uppgivet låta eleverna läsa vad de känner "motivation" för och hoppas att de så småningom ändå läser något "mer kvalificerat".

I skoldebatten anklagas SÖ, läroplansskrivare

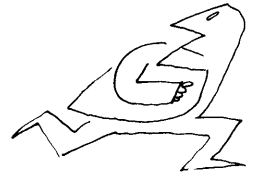
Ill.: Steinberg

Ill.: Steinberg

och andra för att sprida sådana pedagogiska program i skolan, men det är nog en grov förenkling av verkligheten. Så här berättade till exempel en mycket "kulturkonservativ" gymnasielärare om hur det står till med de stackars eleverna på tvååriga linjer:

"Det är enormt stora skillnader mellan tvååriga linjer och treåriga. Enormt. De kan inte jämföras. På treåriga linjer kan man ha en ordentlig litteraturhistoria och läsa de viktiga verken. Det är nästan självklart att på de tvååriga linjerna så krävs det att läromedlen är lite enklare upplagda, med enklare språk och lite mer konkret och så. De tycker också att det är spännande med en riktig bok i litteraturhistoria, om det är bra bilder. /.../ Om man har en klass som inte är så teoretiskt begåvad, då kan man ju inte begära att få fram lika mycket som i en mera teoretiskt begåvad klass. /.../ På t ex DK-linjen måste man göra på ett helt annat sätt för att få dem intresserade. Man måste variera undervisningen mycket mer för att fånga deras intresse. Man kan inte hålla på en hel lektion med samma sak. Man måste ha olika saker i reserv om det man tänkt inte fungerar, om de är väldigt negativa mot det. Om de t ex ska skriva en väldigt enkel liten övning och efter tio minuter säger att, nej, nu kan jag inte skriva mer, då måste man ha något annat i fickan. Eller likadant om man i en antologi läst en liten novell, som man i en annan klass kunde hålla på hela timmen med, och eleverna på de här DK-linjerna efter tio minuter säger att nu kan vi inte komma på något mer, då måste man ha något annat i bakfickan."

Antikvarierna

Det andra förhållningssättet till litteraturundervisningens problem har vi överhuvud taget inte mött bland mer erfarna lärare, men desto oftare i debatten om vad som borde ske i skolan: kravet på att ett fixerat Kulturarv och en fast kanon av erkända litterära verk till varje pris skall gås igenom i svenskundervisningen. Detta pedagogiska program är, mildt uttryckt, inte särskilt realistiskt; försök att genomdriva det skulle säkerligen ta död på många elevers lust att nånsin ha med "Kulturarvet" att göra. Åtskilliga kulturdebattörer har som outtalad förutsättning att samtliga elever innerst inne törstar efter just det kulturarv kulturarvsdebattörerna själva hypotiserat. Den tron delar dock inte ens de allra mest kulturkonservativa bland lärarna. Dessa kan nämligen inte nöja sig med vackra program, utan är tvingade att undervisa:

"Det finns ju alltid dom som är helt ointresserade av allting annat än att stå på huvudet i en mopedmotor."

"Det finns ju elever som inte läser någonting hur man gör. De kanske öppnar böcker, men sen hittar de snart ett svepskäl. Även den enklaste bok är för svår. Det hör liksom inte till deras livsmönster. Kanske kan man locka dem med väldigt enkla böcker med stor stil och färgteckningar. Men oftast går det inte. Man får väl acceptera att det finns människor som är helt ointresserade av läsupplevelser."

Konsten att ärv

Det tredje förhållningssätt vi mött och som representerar en väg vi tror är framkomlig innebär dels

att undersöka villkoren för kulturförmedling, dels att pröva olika sätt att låta eleverna arbeta med litteratur, historia och själva skriva.

Det kulturella misskännandet

Synen på kulturen som oproblematiskt höjd över alla intressekonflikter är förmodligen typisk för just kulturdebattens antikvarier och för dem som har kulturen som levebröd och karriärmöjlighet:

Kulturarvet och den traditionella humanistiska utbildningen – som var centrerad kring kulturarvets specifika frågor – har ingen praktisk tillämpning och inget materiellt värde. I detta ligger deras egenvärde. De förmedlar kunskap om människan och mänskligheten som enbart syftar till att belysa människans och mänsklighetens väsentliga egenskaper. (Ana Maria Narti i DN den 25/4 1980)

Såvitt vi förstår är detta ett fundamentalt misskännande av vad kulturen alltid också är. Att behärska den "rätta" kulturen, att känna till de "rätta" namnen – i vissa miljöer de stora författarna, i andra miljöer de viktiga hockeyspelarna –, att göra de "rätta" distinktionerna – att inte blanda ihop vers och prosaversionen av Mäster Olof eller att kunna skilja på spearing och cross checking –, är en förutsättning för att inträda i och vistas i de miljöer där detta specifika slag av kulturellt behärskande värderas och fordras. "Kultur" är också alltid, vare sig vi vill eller inte, bunden till samhällets sociala skiktning och möjligheterna att röra sig inom den. För somliga elever är förvärvandet och behärskandet av en kulturell kanon en nödvändig och adekvat förberedelse för en framtid på en intellektuell marknad, även om det inte alls upplevs som yrkeskvalificering, utan som självförverkligande och "livsorientering". För andra elever är ett sådant förvärvande långt ifrån en förberedelse av det slaget – och i praktiken ofta inte ens möjligt.

Såvitt vi förstår måste vi i skolan, även om vi själva gärna vill få eleverna att uppskatta Mäster Olof, leva med att några av dem faktiskt har vinster att hämta där, andra inte. Att som lärare vara blind för denna kulturens faktiska roll i det sociala livet innebär bara att fördunkla de mekanismer som tillåter en själv och ens avkomma att om och om igen lyckas bättre än andra. Om vi verkligen vill lyckas få alla elever (och det vill vi!) att läsa Mäster Olof, så får vi med andra ord inte inbilla oss att alla elever har samma slag av vinster att hämta som vi själva, som blivit lärare eller rent av intellektuella och kulturdebattörer på kuppen.

Det är ingen tillfällighet att det här slaget av universalistisk kultursyn – kulturen uppfattad som en och gemensam för alla – kan förenas med förakt för och social utgränsning av dem som inte vunnit inträde i den föregivet allmänna och bildande gemenskapen. Ett gott exempel härpå är en annan DN-artikel av samma kulturdebattör (7/12 1979). Där kategori-

seras den sociala världen i en minuspol och en pluspol. Å ena sidan fanatism, primitivism, gruppinstinkt, irrationalism, tendens till fascism, å den andra universalitet, rationalism, framsteg. Vid närmare påseende visar sig de sociala bärarna av dessa kategorier vara å ena sidan elever och elevorganisationen SECO, å den andra sidan vuxna och vetenskapsmän. Detta slags mytiska föreställningsvärld, där Kultur (universalitet, förnuft, upplysning, framsteg, ljus) ställs mot Natur (primitivitet, irrationalism, djuriskhet, tillbakagång, mörker), tycks lämpa sig för olika användningar. För den kulturkonservativa gymnasielärare vi citerar i texten härintill framstod tex eleverna på de tvååriga linjerna som stora, primitiva barn, som om de inte av lärarna/uppfostrarna så gott det går impregneras med den goda kulturen tenderar att falla ner i djuriskhet och tygellöshet. Detta slags mytiska världsbild är förmodligen också en av orsakerna till att vissa aktuella allianser mellan traditionell höger och den vänster som står SKP nära överhuvud taget är *tänkbara* (i ordets bokstavliga mening). Av allt att döma förekommer inom denna vänster samma slags dualistiska uppfattning om "folket". Under de goda ledarna (centralkommittén, partiet, "traditionen", Vetenskapen) kan "folkets" positiva sidor utvecklas, rättframhet, arbetsamhet, pliktrogenhet, renlevnad, kunskapsörst. Under onda ledare (den nya medelklassen, flumpedagogerna) hotar "folkets" dåliga sidor att ta överhanden, dess djuriska och primitiva drag, och det hemfaller åt sprit, knark och laglöshet. Sättet att tänka förhållandet mellan Partiet och Massan (vilken uppfattas som kluven mellan en ond och en god natur) är helt parallellt till ett traditionellt borgerligt sätt att tänka förhållandet mellan borgerlighet och de lägre klasserna, mellan "förnuftet" och "driftslivet", "själ" och "kropp", "ordning" och "kaos", "mänsklighet" och "djuriskhet" etc.

En som mer än andra försökt utreda det sociala och kulturella "misskännandets" mekanismer, inte minst bland intellektuella som har intresse av att rättfärdiga sin egen ställning som intellektuella, är den franske sociologen Pierre Bourdieu, från vilken också begreppet misskännande är hämtat. Mest utförlig är Bourdieu i *La distinction. Critique sociale du jugement. Paris 1980* (Distinktionen. En social kritik av omdömet), mer lättfattlig i intervjuboken *Questions de sociologie* (Sociologiska frågeställningen) från 1981. En läsvärd diskussion om hur tankeparet Kultur/Natur kan användas socialt finner man i Bourdieulärjungens Claude Crignons *L'ordre des choses* (Tingens ordning) varav ett viktigt utdrag återfinns i Berner/Callewaert/Silverbrands antologi med franska utbildningssociologiska texter, *Utbildning och arbetsdelning* (W&W).

Genom att undersöka villkoren för kulturförmedling kan man undvika en alltför utbredd sociologisk naivitet:

"Felet med den gamla skolan var inte innehållet, utan den sociala snedrekryteringen. Det var ett fåtal förunnat att gå där. Och kunde man släpa hela den gamla överklassen genom denna kultur så kan man släpa hela befolkningen. Det finns rimligen inga genetiska skillnader i förutsättningarna." (Göran Hägg inför 1981 års Skolvecka i Stockholm, citerad av Skolvärlden 29/1981)

Ett sådant program är, sina vällovliga avsikter till trots, sociologiskt naivt. Ty den kultur som förmedlades i läroverken var ingen neutral förnissa som kan strykas på vem som helst. De elever som gick i läroverken förbereddes sedan koltåldern för just denna kultur, och denna kultur var förberedd just för dem. Det är lika vackert som orealistiskt tänkt att vilja lösgöra denna kultur från både det institutionella sammanhanget, läroverket, och de människor som vistades där.

Den som uttalar denna självklarhet brukar skällas för att vilja likvidera kulturarvet. Inget är mer felaktigt: I själva verket kräver konsten att ära en sådan sociologisk medvetenhet om ärvandets villkor. Det kritiska besittningstagandet av kulturarvet är vår enda möjlighet att behålla det, annars blir kulturförmedling en antikvarisk verksamhet, fornminnesvård, som i realiteten lämnar det stora flertalet människor obehörda.

Kunskap om kulturförmedlandets villkor är också förutsättningen för praktiska pedagogiska

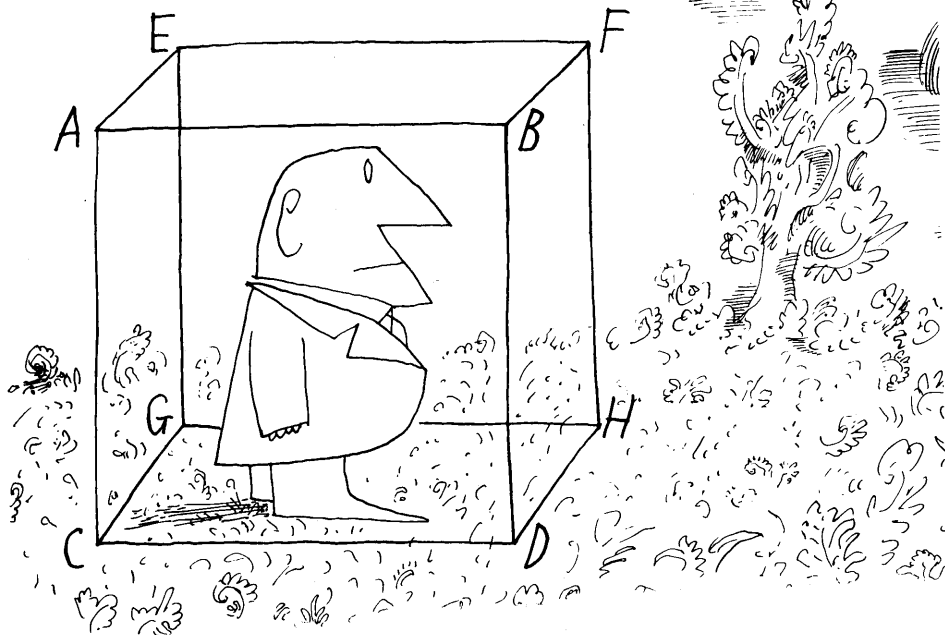
försök. Här är många vägar oprövade. Undervisningsteknologins förkärlek för minsta motståndets lag har under de senaste decennierna trängt ut litteraturen och ärvandet ur undervisningen. Den antikvariska falangen bland kulturdebattörerna har valt motsatt väg: att definitivt resa minnesvårdarna och utse sig själva till Riksantikvarier, men därmed lämna skolan och lärarna, som brottas med praktiska pedagogiska problem, i sticket.

På så sätt har teknologerna och antikvarierna – fastän de i debatten uppträtt som hund och katt – i själva verket samverkat till att läromedelspaketindustrin sköter ruljansen.

Pedagogiska gruppen i Lund är det enda svenska exemplet hittills på ett kontinuerligt, systematiskt samarbete mellan lärare och forskare kring litteraturpedagogik. Samarbetet gäller bägge nyss nämnda aspekter, både den historiska och sociologiska förståelsen av kulturförmedlingens problem och praktiska pedagogiska försök, där inte minst elevernas eget skrivande är centralt. Rent praktiskt arbetar Pedagogiska gruppen så att lärare för noggranna dagböcker över sin undervisning, vilka ligger till grund för en löpande diskussion i gruppen. Att så bryta lärararbetets privatisering innebär möjligheter att förverkliga ärvandet av kulturen.

Därför presenterar vi i detta nummer av Krut en del av gruppens arbete – som bidrag till diskussionen bland de lärare som vare sig vill vara undervisningsteknologer eller antikvarier.

Donald Broady Mikael Palme

ANSLAGSTAVLAN

På anslagstavlan informerar vi gratis om offentliga möten, kurser, seminarier, aktioner, kampanjer etc. Arrangörer måste i god tid meddela oss om sina kommande evenemang. Skriv till KRUT, "Anslagstavlan", Klara Norra Kyrkogata 26, 111 22 Sth.

Solidaritetsarbete 1

Afrikagruppernas rekryteringsorgan – ARO – ordnar sitt nästa sk SOS-seminarium för blivande solidaritetsarbetare i maj 1982. Man söker bland annat lärare till Mozambique, Angola, Angola, SWAPO:s flyktingläger och till ANC:s skola i Tanzania. Ansökan senast 15 mars till ARO, Humlegårdsgatan 17, Box 5847, 102 48 Sthlm, tel 08/63 54 49, dit man också vänder sig för information.

Solidaritetsarbete 2

Afrikagrupperna i Sverige – AGIS – håller på att bilda en skolgrupp som ska bedriva informations- och solidaritetsarbete i Sverige. Vill du hjälpa till, t ex med insamling av skolmaterial till de befriade portugisiska kolonierna i Afrika eller till SWAPO i Namibia, kontakta AGIS: 08/60 03 82, samma adress som ovan.

Yrkesförbud

Vad är det? Har vi något yrkesförbud här i Sverige? Krut har börjat undersöka några fall av yrkesförbud inom skolan. Vi skall i kommande nummer ta upp detta.

Har Du varit utsatt för yrkesförbud eller liknande? Hör i så fall av Dig till oss i Krut på 08/21 70 10 må-to 10-12, fr 13-16.

Nordiska sommaruniversitetet

hade i år sin sommarsession på Askovs folkhögskola på Jylland. Under det kommande året arbetar 12 kretsar vidare inför nästa års sommarsession utanför Trondheim: **1.** Evolutionsteorins vetenskapliga räckvidd, **2.** Nedrustning, **3.** Systemteori, datavetenskap och samhälle, **4.** Urbanisering och storstadsproblem, **5.** Utopisk praktik: Samhällsexperiment i Norden, **6.** Kroppskultur, **7.** Kvinnokultur och kvinnokamp, **8.** Världsekonomi och nationalstat i omvandling, **9.** Musikalternativ, **10.** Lokalhistoria och förmedling, **11.** Socialisationsforskning och institutionsanalyser, och **12.** Historia, historiefilosofi och historieskrivning. Varje krets har lokalkretsar runt om i alla de nordiska länderna. Vill du veta mera, delta i studiearbetet eller bilda ny lokalkrets där du bor, kontakta de svenska lokalsekretärerna:

Göteborg: Anders Molander, Bangatan 10 A, 414 63 Göteborg, tel 031/14 26 70. Linköping: Sten Andersson, Himnavägen 102, 590 62 Lingham, tel 013/703 25. Lund: Andrew Jamison, Framnäs gård, 232 02 Åkarp, tel 040/46 12 64. Stockholm: Sven Hansel, Holländargatan 9 A, 111 36 Stockholm, tel 08/21 35 14. Uppsala: Nils-Erik Sjögren, Rackarbergsgatan

38:435, 752 32 Uppsala, tel 018/11 47 55. Umeå: Kerstin Nordlander, Lillagatan 4, 902 49 Umeå, tel 090/12 43 42.

Fläskhästarna

är en pjäs om skolan. Den görs främst för en högstadiespublik – fast den riktar sig lika mycket till lärarna. Pjäsen bygger på en blandning av egna skolminnen och färsk erfarenheter av dagens skola och är ett poetiskt program med fler frågor än svar. En pjäs av Per Lysander i regi av Suzanne Osten. Premiär 14 november på Unga Klara, Sveavägen 59, tel 08/14 11 20.

Upprop för vuxenutbildning

Kraftiga nedskärningar är på gång inom vuxenutbildningen. SFEF, Sveriges Folkhögskoleelevers Förbund, SOSVUX, Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande och SARF, Sveriges AMU-elevs Riksförbund kämpar nu hårt för en bevarad vuxenutbildning. Organisationerna arbetar tillsammans inom "Upprop för vuxenutbildning".

Uppropet är en namninsamling med stödtia som ska skapa opinion för vuxnas rätt till utbildning och för bättre ekonomiska villkor för vuxenstuderande.

Upprop för vuxenutbildning, Box 9186, 102 73 Stockholm, tel 08/84 35 22, pg 11 75 63-7

KRUT

KRUT ges ut av Föreningen Kritisk Utbildningstidskrift, som är obunden till partier och organisationer och består av redaktionsmedlemmarna. Som är:

Donald Broady, Kerstin Degermark, Göran Folin, Görel Hedtjärn, Lena Hellblom, Rut Hillarp, Elisabeth Lundquist, Lisa Månsson, Mikael Palme, Jan Swaling, Susanne Törneman, Brutus Östling

KRUT utkommer med 4 nummer om året. Helårsprenumeration 60 kr, lösnummerpris 15 kr. Postgiro 70 89 89-9.

Klara Norra Kyrkogata 26, 111 22 Sthlm.
Tel: 08-21 70 10.

Tel.tid: månd-torsd 10-12, fred 13-16.

Ansv. utgivare: Lisa Månsson

Layout och montage: redaktionen
Sättning och tryckning: Ordfront

© Redaktionen plus författarna

ISSN 0347-5409 Tryckt i september 1981

KRUT kontaktpersoner

Borås

Hans Berg
Getholmsg 29
502 55 Borås
Tel 033/11 00 54

Linköping

Mats Sjöberg
Johannelundsv 17
582 58 Linköping
Tel 013/12 38 49

Mariestad

Leif Olin
Södra vägen 40
542 00 Mariestad
Tel 0501/157 57

Uppsala

Märit Eriksson
Kantorsgatan 26, rum 411
754 24 Uppsala
Tel 018/10 45 30

Gävle

Ray Nordström
S Kopparslagargatan 46
802 21 Gävle
Tel 026/18 35 41

Luleå

Daniel Wiklund
Västra Parkgatan 13
951 36 Luleå
Tel 0920/292 38

Piteå

Lilian Andersson
Värdshusvägen 23
941 44 Piteå
Tel 0911/34695

Örebro

Christer Håkansson
Havrevägen 15
703 76
Örebro
Tel 019/22 60 23

Göteborg

Bertil Gustafsson,
Pedagogiska Inst LHS
Fack, 431 20 Mölndal
Tel 031/87 80 00/311

Malmö/Lund

Kerstin Larsson
Illiongränd 86
223 71 Lund
Tel 046/13 11 28

Stockholm

Lena Hellblom
Sturevägen 1
181 33 Lidingö
Tel 08/767 71 27

Östersund

Anders Orrje
Snorres Väg 169
832 00 Frösön
Tel 063/436 82

Jönköping

Jan Håkan Hansson
Brahegatan 19
552 56 Jönköping
Tel 036/16 41 09

Mora

Björn Pahlsson
Kruthornsvägen 7
792 00 Mora
Tel 0250/157 93

Umeå

Kerstin Hägg
Rödhakevägen 12
902 37 Umeå
Tel 090/12 53 81

VI BEHÖVER BLI FLERA

Att göra KRUT och få ut den är ett tidskrävande arbete.

Vill du komma med i arbetet?

Som ombudsförsäljare, som kontaktperson, eller som medarbetare i någon temareaktion – är du välkommen.

Vill du hjälpa till med punktinsatser i samband med utskick eller hjälpa till med det löpande kontorsarbetet? Vi är tacksamma för all hjälp vi kan få.

Ring eller skriv till oss.

KRUT-redaktionen

Den försvunne läsaren

Mysteriet med den försvunne läsaren

"Läsningen är en svart låda! Och det var en känsla jag hade hela tiden som lärare, att jag aldrig visste vad som egentligen hände i läsningen. /.../ Höjdpunkten var när de någon gång satt kvar efter lektionstid för att få läsa färdigt eller när de bad att få låna nå bok. Då hade man haft en lyckad dag!"

Fallet med den återfunne läsaren

"En myt som vi kan avfärda med besked är att "goda" texter automatiskt skulle ha "goda" effekter på läsaren, att det bara gäller att få eleverna att dricka ur den litterära källan. Så enkelt är det inte. Hur läser eleverna? Så snart man ställt sig den frågan, inser man att läsning är en komplicerad sak."

Arbetarrörelsen, kulturarvet och skolan

"Vad är det som sker när en människa blir skapande och vad är det som hindrar en människa från att bli skapande? Det är två krav man måste ställa – på sig själv i första hand! Det ena är kravet på studier och skolning. Det är absolut grundläggande. Det andra är något slags moraliskt grundkrav. Det kallar jag att kunna stå på sin egen erfarenhet, detta vet jag, detta står jag för."

Teknologerna, antikvarierna och konsten att ärva kulturen

Undervisningsteknologernas förkärlek för minsta motståndets lag har under de senaste decennierna trängt ut litteraturen och ärvandet ur undervisningen. Den antikvariska falangen bland kulturdebattörerna har valt motsatt väg: att definitivt resa minnesvårdarna och utse sig själva till Riksantikvarier. På så sätt har teknologerna och antikvarierna i bästa osämja sett till att läromedelspaketindustrin sköter ruljansen.

KRUT

KRUT, Klara Norra Kyrkogata 26, 111 22 Sth. Tel 08-21 70 10
4 nr/år, 60 kr/år GÄRNA STÖDPRENUMERATION pg 708989-9